

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 343. 344.12

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.4/26>

Карпець Ю. В.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СПРАВАХ ПРО ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИННИ В УКРАЇНІ

У статті здійснено комплексний аналіз становлення та розвитку інституту судової експертизи при розслідуванні військових злочинів в Україні. У рамках наукової статті проаналізовані вже існуючі наукові позиції щодо означеної сфери. На основі вже існуючих доктринальних позицій, власного авторського аналізу вказується, що Питання судової експертизи у справах про військові злочини набуло особливої актуальності та масштабності після завершення Другої світової війни, коли радянські органи слідства активно брали участь у розслідуванні численних та жахливих злочинів нацистських військових злочинців на окупованих територіях. Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі став абсолютно безпрецедентним історичним досвідом застосування судової експертизи у міжнародному кримінальному процесі, створивши прецеденти та стандарти, які використовуються досі. Радянська сторона представила трибуналу численні ретельно підготовлені експертні висновки, зокрема детальні судово-медичні експертизи щодо масових вбивств цивільного населення у Бабиному Яру, Хатині та багатьох інших місцях масових розстрілів, балістичні та вибухотехнічні експертизи щодо застосування заборонених засобів ведення війни, хімічні експертизи отруйних речовин, використаних у концентраційних таборах. У післявоєнний період у СРСР значно розширилася та удосконалилася система експертних установ, які охоплювали практично всі галузі спеціальних знань. У складі Міністерства юстиції УРСР функціонувала розгалужена мережа науково-дослідних лабораторій судових експертиз, які проводили широкий спектр криміналістичних, судово-медичних, судово-хімічних, судово-біологічних, судово-психіатричних та інших видів експертиз за дорученнями слідчих органів та судів. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1960 року містив детальну та систематизовану регламентацію інституту судової експертизи, чітко визначав підстави та порядок її призначення, процесуальні права та обов'язки експерта, встановлював процесуальну форму висновку експерта як самостійного джерела доказів у кримінальній справі. Хоча законодавство не містило спеціальних норм про експертизу саме у справах про військові злочини, загальні положення про експертизу повною мірою застосовувалися і до військової юстиції, яка функціонувала паралельно із загальною системою кримінальної юстиції. Також, повномасштабне вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року спричинило безпрецедентну за своїм масштабом та жорстокістю хвилю військових злочинів на всій території України. За офіційними даними Офісу Генерального прокурора України, станом на 2024 рік зареєстровано понад сто двадцять тисяч кримінальних проваджень за фактами військових злочинів різного ступеня тяжкості, у яких призначено та проведено десятки тисяч судових експертиз різних видів та спеціалізацій. Безпрецедентний масштаб злочинів, їх явно системний характер, необхідність забезпечення відповідності зібраних доказів найвищим міжнародним стандартам для можливого їх використання у Міжнародному кримінальному суді та інших міжнародних судових інстанціях поставили перед українською системою судової експертизи абсолютно безпрецедентні виклики, які вимагають мобілізації всіх наявних ресурсів. За наслідками науково дослідження автором вироблені висновки теоретичного характеру – історичний розвиток інституту судової експертизи у справах про військові злочини демонструє

поступову еволюцію форм використання спеціальних знань до складної системи процесуальних та організаційних механізмів, інтегрованих у міжнародну систему кримінального правосуддя; становлення міжнародних трибуналів після Другої світової війни, створення Міжнародного кримінального суду, розвиток міжнародного гуманітарного права заклали правові та методологічні основи сучасної системи судової експертизи у справах про воєнні злочини. Український досвід розслідування воєнних злочинів в умовах повномасштабної агресії є унікальним внеском у світову практику документування та судового переслідування міжнародних злочинів; розслідування військових злочинів в Україні під час війни вказує про необхідність запровадження нових видів судово-експертних досліджень, зокрема, дослідження безпілотних літальних апаратів (БПЛА), військових робототехнічних систем тощо. До так званих «старих експертиз», які активно стали використовуватися у практиці розслідування військових злочинів варто віднести і судові експерти пов'язані із порушення права інтелектуальної власності, що сталося під час військової агресії.

Ключові слова. військові злочини; судово експертиза; кримінальне провадження, криміналістика, кримінальний процес, судово експертиза, Міжнародний кримінальний суд, військові злочини, право інтелектуальної власності, захист права інтелектуальної власності, розслідування злочинів, Євроюст.

Постановка проблеми. Важливу роль у розслідуванні військових злочинів покладається на судову експерти (групу експертних досліджень). Наразі, перед Україною існують певні питання як теоретичного, так і практичного характеру відносно удосконалення правового механізму в сфері призначення, проведення та оцінки результатів судової(их) експертизи при розслідуванні військових злочинів.

З огляду на викладене, а також беручи до уваги наявність широкомасштабної збройної агресії РФ проти України (війну), представляється цікавим дослідити генезису розвитку інституту судової експертизи у справах пов'язаних із розслідуванням військових злочинів в Україні. Саме такий аналіз дозволить виявити певні позитивні моменти відносно вказаного кримінально-процесуального інституту, сформулювати пропозиції теоретичного характеру, визначити шляхи удосконалення регламентації проведення судових експертиз при розслідуванні військових злочинів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, пов'язана із застосуванням спеціальних знань, зокрема призначенням та проведенням судових експертиз, у тому числі при розслідуванні військових злочинів, є предметом наукових пошуків, зокрема, таких науковців, як: А. Г. Авдєєва, В. О. Виходця, І. В. Гора, І. В. Пиріг, Е. Б. Сімакова-Єфремян, О. М., М. Г. Щербаковський, А. В. Шабаліна, В. В. Юсупов та ін.

Постановка завдання. Поруч із тим існує необхідність у більш широкому дослідженні питань ролі судової експертизи при розслідуванні військових злочинів, у тому числі й дослідженні історико-правових аспектів становлення та розвитку останньої.

Обґрунтованість теоретичних положень і рекомендацій щодо подальшого наукового розроблення теми, а також достовірність результатів забезпечено використанням сукупності філософських, загально — і спеціально-наукових методів, що використовуються у правових дослідженнях. Як основний загальнонауковий метод застосовано діалектичний метод наукового пізнання, історико-правового аналізу.

Метою цієї статті є комплексне дослідження процесуальних особливостей становлення та розвитку ролі судової експертизи при розслідуванні військових злочинів, У межах поставленої мети передбачається виконання таких завдань, як: визначення основних етапів становлення інституту судової експертизи при розслідуванні військових злочинів на території України, ролі міжнародних інституцій щодо впливу на формування підходів щодо значення судової експертизи при розслідування означеної категорії злочинів, дослідження сучасного етапу ролі судових експертиз при розслідуванні військових злочинів пов'язаних із війною. На підставі зазначеного виробити авторські висновки як теоретичного, так і практичного характеру спрямованих на вдосконалення розуміння ролі судової експертизи під час розслідування військових злочинів.

Виклад основного матеріалу. Питання судової експертизи у справах про військові злочини набуло особливої актуальності та масштабності після завершення Другої світової війни, коли радянські органи слідства активно брали участь у розслідуванні численних та жаклих злочинів нацистських військових злочинців на окупованих територіях. Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі став абсолютно безпрецедентним

історичним досвідом застосування судової експертизи у міжнародному кримінальному процесі, створивши прецеденти та стандарти, які використовуються досі. Радянська сторона представила трибуналу численні ретельно підготовлені експертні висновки, зокрема детальні судово-медичні експертизи щодо масових вбивств цивільного населення у Бабиному Яру, Хатині та багатьох інших місцях масових розстрілів, балістичні та вибухотехнічні експертизи щодо застосування заборонених засобів ведення війни, хімічні експертизи отруйних речовин, використаних у концентраційних таборях [1].

Досвід Нюрнберзького трибуналу справив значний та тривалий вплив на подальший розвиток міжнародного кримінального права та процесу, заклавши основи сучасного міжнародного кримінального правосуддя. Було чітко встановлено та закріплено у практиці міжнародних судів, що для успішного притягнення до відповідальності за військові злочини необхідна надзвичайно ретельна та всебічна документація злочинів, включаючи проведення судових експертиз відповідно до найвищих міжнародних стандартів наукової достовірності та процесуальної коректності. Радянська сторона продовжила систематичне розслідування військових злочинів нацистів на своїй території протягом багатьох років після війни, проводячи тисячі експертиз при ексгумації жертв масових розстрілів, встановленні особи злочинців за фотографіями та документами, дослідженні знарядь злочинів та речових доказів [2].

У післявоєнний період у СРСР значно розширилася та удосконалилася система експертних установ, які охоплювали практично всі галузі спеціальних знань. У складі Міністерства юстиції УРСР функціонувала розгалужена мережа науково-дослідних лабораторій судових експертиз, які проводили широкий спектр криміналістичних, судово-медичних, судово-хімічних, судово-біологічних, судово-психіатричних та інших видів експертиз за дорученнями слідчих органів та судів. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1960 року містив детальну та систематизовану регламентацію інституту судової експертизи, чітко визначав підстави та порядок її призначення, процесуальні права та обов'язки експерта, встановлював процесуальну форму висновку експерта як самостійного джерела доказів у кримінальній справі. Хоча законодавство не містило спеціальних норм про експертизу саме у справах про військові злочини, загальні положення про експертизу по-

вною мірою застосовувалися і до військової юстиції, яка функціонувала паралельно із загальною системою кримінальної юстиції [3].

Здобуття Україною довгоочікуваної незалежності у 1991 році відкрило принципово нову сторінку у розвитку інституту судової експертизи, створивши можливості для демократичних реформ. Прийняття у 1994 році базового Закону України «Про судову експертизу» заклало міцні правові основи функціонування системи судово-експертних установ в умовах демократичної правової держави, яка будується на засадах верховенства права. Закон чітко визначив фундаментальні принципи судово-експертної діяльності: законність, незалежність експертів від будь-яких зовнішніх впливів, об'єктивність та повноту дослідження, встановив трирівневу систему судово-експертних установ, детально визначив вимоги до кваліфікації експертів, їхні процесуальні права та обов'язки, встановив кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку [4].

Кримінально-процесуальний кодекс України 2012 року суттєво оновив та модернізував процесуальне регулювання судової експертизи, приведши його у відповідність з сучасними міжнародними стандартами та усталеною практикою Європейського суду з прав людини. Кодекс закріпив змагальну модель кримінального процесу, що принципово вплинуло і на інститут судової експертизи, трансформувавши його у справді змагальний механізм встановлення фактичних обставин. Сторони кримінального провадження отримали рівні процесуальні можливості ініціювати призначення експертизи, формулювати питання експерту, заявляти обґрунтовані клопотання про залучення інших експертів для проведення повторних чи додаткових експертиз. Було розширено коло суб'єктів призначення експертизи, включаючи слідчого суддю на стадії досудового розслідування, що посилює судовий контроль за проведенням експертиз. Значно посилюються процесуальні гарантії незалежності експерта від сторін провадження, чіткіше визначено вимоги до висновку експерта як джерела доказів, встановлено правила його оцінки судом [3; 5].

Розвиток інституту судової експертизи у справах про військові злочини в Україні набув особливої гострої актуальності після початку збройної російської агресії у 2014 році. Незаконна анексія Автономної Республіки Крим та розв'язання зтяжнього збройного конфлікту на Донбасі спричинили масштабні та систематичні порушення міжнародного гуманітарного права, включаючи

умисні вбивства цивільного населення, тортури та катування затриманих осіб, сексуальне насильство, масові руйнування цивільних об'єктів інфраструктури, застосування заборонених засобів ведення війни. Ці численні злочини вимагали систематичного та професійного документування та проведення судових експертиз відповідно до найвищих міжнародних стандартів, які б дозволили використати зібрані докази у національних та міжнародних судах [6].

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року спричинило безпрецедентну за своїм масштабом та жорстокістю хвилю військових злочинів на всій території України. За офіційними даними Офісу Генерального прокурора України, станом на 2024 рік зареєстровано понад сто двадцять тисяч кримінальних проваджень за фактами військових злочинів різного ступеня тяжкості, у яких призначено та проведено десятки тисяч судових експертиз різних видів та спеціалізацій. Безпрецедентний масштаб злочинів, їх явно системний характер, необхідність забезпечення відповідності зібраних доказів найвищим міжнародним стандартам для можливого їх використання у Міжнародному кримінальному суді та інших міжнародних судових інстанціях поставили перед українською системою судової експертизи абсолютно безпрецедентні виклики, які вимагають мобілізації всіх наявних ресурсів [7].

У відповідь на ці критичні виклики Україна здійснила низку важливих реформ національної системи судової експертизи. Створено спеціалізовані підрозділи висококваліфікованих експертів, які спеціалізуються саме на розслідуванні військових злочинів та володіють специфічними знаннями у галузі міжнародного гуманітарного права, запроваджено нові сучасні методики експертних досліджень, адаптовані до специфіки збройного конфлікту високої інтенсивності, налагоджено тісну співпрацю з провідними міжнародними експертними установами та міжнародними організаціями. Важливим стратегічним кроком стало приєднання України до спільних слідчих груп з Євроюстом, Міжнародним кримінальним судом, правоохоронними органами країн-партнерів, що дозволило ефективно обмінюватися професійним досвідом, залучати висококваліфікованих іноземних експертів, проводити спільні комплексні експертизи відповідно до найвищих міжнародних стандартів якості та достовірності [8].

Історичний досвід міжнародних трибуналів щодо колишньої Югославії та Руанди, які функціонували протягом багатьох років, також відіграв

виключно важливу роль у формуванні сучасних науково обґрунтованих підходів до судової експертизи у справах про військові злочини. Міжнародний кримінальний трибунал щодо колишньої Югославії розробив детальні міжнародно визнані протоколи проведення експертиз масових поховань, судово-медичних експертиз жертв масових вбивств, балістичних досліджень, судово-інженерних експертиз руйнувань, які згодом були успішно адаптовані іншими міжнародними та національними судовими установами у різних частинах світу. Трибунал широко та систематично використовував ретельно підготовлені експертні висновки як основні та найбільш переконливі докази у резонансних справах про геноцид у Сребрениці, тривалу облогу Сараєво, масові вбивства у Вуковарі та інші тяжкі військові злочини [9].

Міжнародний кримінальний суд, створений на основі Римського статуту 1998 року як перша постійна міжнародна кримінальна судова установа, продовжив активний розвиток високих стандартів судової експертизи у міжнародному кримінальному процесі. Процесуальні правила та докази МКС надзвичайно детально регламентують всю процедуру призначення експертів, встановлюють суворі вимоги до їхньої професійної кваліфікації та незалежності, визначають порядок проведення досліджень, чітко регулюють форму та зміст експертних висновків, детально описують процедуру перехресного допиту експертів під час судового розгляду. МКС активно використовує сучасні цифрові докази, високоякісні супутникові знімки, комплексний аналіз відкритих джерел інформації у соціальних мережах та ЗМІ, що вимагає залучення експертів принципово нових спеціалізацій: цифрової криміналістики, геопросторового аналізу, аналізу та автентифікації відео та фотоматеріалів, аналізу метаданих [10].

Україна, хоча формально і не ратифікувала Римський статут МКС через конституційні обмеження, офіційно визнала юрисдикцію Суду щодо міжнародних злочинів, скоєних на її суверенній території, і активно та плідно співпрацює з Офісом Прокурора МКС у розслідуванні багатотисячних військових злочинів. Ця тісна міжнародна співпраця об'єктивно вимагає поступового приведення українських національних стандартів судової експертизи у повну відповідність з високими вимогами МКС, що включає неухильне дотримання складних процедур збереження ланцюга доказового обігу, забезпечення повної незалежності експертів від будь-яких форм впливу, використання лише міжнародно визнаних методик

досліджень, належне та детальне оформлення експертних висновків з усіма необхідними додатками [11].

Створена у 2022 році спеціальна Незалежна міжнародна комісія з розслідування подій в Україні, уповноважена Радою ООН з прав людини, активно та систематично використовує судово-медичні, балістичні, вибухотехнічні, судово-інженерні та інші різноманітні види експертиз для всебічного документування військових злочинів на території України. Комісія розробила власні детальні методологічні керівництва, спеціально адаптовані до специфічних умов конфлікту в Україні, які враховують численні практичні виклики проведення експертиз в умовах активних бойових дій, на тимчасово окупованих територіях без повного доступу, при масштабних руйнуваннях критичної інфраструктури [12].

Як бачимо, роль вищезазначених міжнародних організацій має важливо значення для формування нових правових, криміналістично-тактичних підходів щодо ролі судової експертизи(з) при розслідуванні військових злочинів в Україні під час широкомасштабної збройної агресії.

Також варто зазначити і те, що сучасна війна в Україні «відкрили дорогу» до появи нових видів криміналістичних експертиз при розслідуванні військових злочинів.

Так, зокрема, А. М. Бабенко, О. В. Матвеевський та С. О. Саїнчин зазначають, що «активне застосування окупаційними військами безпілотних літальних апаратів підвищило актуальність такої нової експертної спеціальності, як «Дослідження безпілотних літальних апаратів (БПЛА), які призначені для радіоконтролю і перехоплення систем мобільного зв'язку, фото-, відеоконтролю за об'єктами на місцевості». Так само використання військових роботів, а точніше захоплення ворожих роботизованих військових систем може потребувати залучення для їх дослідження експертів з дослідження робототехнічних систем спеціального призначення...» [13, с. 278]. Поруч із тим автори вказують і на значну роль вже так званих «старих судових експертиз» при розслідуванні означеної категорії злочинів [13, с. 278].

Підтримуючи означену наукову позицію, варто зазначити, що серед судових експертиз у сфері розслідування військових злочинів важливе місце посідає і експертизи пов'язанні із інтелектуальною власністю. Так, терористичні дії ворога призводять до руйнування архітектурних об'єктів, пам'ятників, садово-паркових (національної культурної спадщини). Саме з метою визначення компенсаційної вартості таких об'єктів, визначення авторства (у разі спорів) і проводяться судові експертизи пов'язані із розслідуванням злочинів щодо порушення права інтелектуальної власності скоєні агресором.

Отже, як бачимо, інституту судової експертизи при розслідуванні військових злочинів пройшов значний розвиток, і зазнає впливу як на методологічному, так і на рівні правової регламентації під час війни.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1) Історичний розвиток інституту судової експертизи у справах про військові злочини демонструє поступову еволюцію форм використання спеціальних знань до складної системи процесуальних та організаційних механізмів, інтегрованих у міжнародну систему кримінального правосуддя.

2) Становлення міжнародних трибуналів після Другої світової війни, створення Міжнародного кримінального суду, розвиток міжнародного гуманітарного права заклали правові та методологічні основи сучасної системи судової експертизи у справах про воєнні злочини. Український досвід розслідування воєнних злочинів в умовах повномасштабної агресії є унікальним внеском у світову практику документування та судового переслідування міжнародних злочинів.

3) Розслідування військових злочинів в Україні під час війни вказує про необхідність запровадження нових видів судово-експертних досліджень, зокрема, дослідження безпілотних літальних апаратів (БПЛА), військових робототехнічних систем тощо. До так званих «старих експертиз», які активно стали використовуватися у практиці розслідування військових злочинів варто віднести і судові експерти пов'язані із порушення права інтелектуальної власності, що сталося під час військової агресії.

Список літератури:

1. Піддубна М. В. Воєнні злочини в кримінальному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 40 (2). С. 98–101.
2. UN OHCHR. Minnesota Protocol on the Investigation of Potentially Unlawful Death (2016): The Revised United Nations Manual on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions. United Nations, 2016. 182 p.

3. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232.
4. Карпець Ю. В. Процесуальні особливості призначення судових експертиз при розслідуванні військових злочинів в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2024. Том 36 (75). № 2. С. 147–153.
5. Shabalin A. V. et al The establishment and development of a system of protection of intellectual property rights in Europe and the USA. *Asia Life Sciences*. 2020. Issue 1. Pp. 21–38. URL : <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85087558844&origin=resultslist>
6. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туман; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Харків: Право, 2013. 824 с.
7. T.M.C. Asser Instituut & Global Rights Compliance. Basic Investigative Standards for Documenting International Crimes in Ukraine: Guides. Asser Institute, 2023. 156 p.
8. Eurojust. Joint Investigation Team into alleged crimes committed in Ukraine – Protocols and Guidelines. Eurojust, 2022–2024.
9. UN Office of the High Commissioner for Human Rights & UC Berkeley Human Rights Center. Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations: A Practical Guide on the Effective Use of Digital Open Source Information. HR/PUB/20/2. United Nations, 2022. 234 p.
10. Freeman L. Digital Evidence and War Crimes Prosecutions: The Impact of Digital Technologies on International Criminal Investigations and Trials. *Fordham International Law Journal*. 2018. Vol. 41(2). P. 283–335.
11. Харитонов С. О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2018. 328 с.
12. UN Human Rights Council. Independent International Commission of Inquiry on Ukraine – Reports. UN OHCHR, 2022–2024.
13. Бабенко А. М., Матвєєвський О. В., Саїнчин С. О. Проблеми проведення судових експертиз під час розслідування воєнних злочинів за рекомендаціями «протокола Берклі». *Право та державне управління*. 2024 р., № 3. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2024/41.pdf (жата звернення: 12.11.2025).

Karpets Yu. V. HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE INSTITUTE OF FORENSIC EXPERTISE IN WAR CRIMES CASES IN UKRAINE

The article provides a comprehensive analysis of the formation and development of the institute of forensic examination in the investigation of war crimes in Ukraine. The scientific article analyzes existing scientific positions on the specified area. Based on existing doctrinal positions and the author's own analysis, it is indicated that the issue of forensic examination in war crimes cases became particularly relevant and large-scale after the end of World War II, when Soviet investigative bodies actively participated in the investigation of numerous and terrible crimes of Nazi war criminals in the occupied territories. The International Military Tribunal in Nuremberg became an absolutely unprecedented historical experience of the application of forensic examination in international criminal proceedings, creating precedents and standards that are still used today. The Soviet side presented the tribunal with numerous carefully prepared expert opinions, including detailed forensic medical examinations of the mass killings of civilians in Babyn Yar, Khatyn and many other places of mass executions, ballistic and explosive examinations of the use of prohibited means of warfare, and chemical examinations of poisonous substances used in concentration camps. In the post-war period, the system of expert institutions in the USSR significantly expanded and improved, covering almost all areas of specialized knowledge. An extensive network of scientific and research laboratories for forensic examinations operated within the Ministry of Justice of the Ukrainian SSR, which conducted a wide range of forensic, forensic medical, forensic chemical, forensic biological, forensic psychiatric and other types of examinations on behalf of investigative bodies and courts. The Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR of 1960 contained detailed and systematic regulation of the institution of forensic examination, clearly defined the grounds and procedure for its appointment, the procedural rights and obligations of the expert, and established the procedural form of the expert's conclusion as an independent source of evidence in a criminal case. Although the legislation did not contain special norms on expertise specifically in cases of war crimes, the general provisions on expertise were fully applied to military justice, which functioned in parallel with the general criminal justice system. Also, the full-scale invasion of the Russian Federation in February 2022 caused an unprecedented wave of war crimes in its scale and cruelty throughout the territory of

Ukraine. According to official data from the Office of the Prosecutor General of Ukraine, as of 2024, more than one hundred and twenty thousand criminal proceedings were registered on the facts of war crimes of varying degrees of severity, in which tens of thousands of forensic examinations of various types and specializations were assigned and conducted. The unprecedented scale of the crimes, their clearly systemic nature, the need to ensure that the collected evidence meets the highest international standards for their possible use in the International Criminal Court and other international judicial instances have posed absolutely unprecedented challenges to the Ukrainian forensic system, which require the mobilization of all available resources. As a result of the scientific research, the author has drawn theoretical conclusions – the historical development of the institute of forensic examination in war crimes cases demonstrates the gradual evolution of forms of using specialized knowledge to a complex system of procedural and organizational mechanisms integrated into the international criminal justice system; the formation of international tribunals after World War II, the creation of the International Criminal Court, the development of international humanitarian law laid the legal and methodological foundations of the modern system of forensic examination in war crimes cases. The Ukrainian experience of investigating war crimes in conditions of full-scale aggression is a unique contribution to the world practice of documenting and prosecuting international crimes; The investigation of war crimes in Ukraine during the war indicates the need to introduce new types of forensic examinations, in particular, the study of unmanned aerial vehicles (UAVs), military robotic systems, etc. The so-called "old examinations" that have become actively used in the practice of investigating war crimes include forensic examinations related to violations of intellectual property rights that occurred during military aggression.

Key words: war crimes; forensics; criminal proceedings, forensics, criminal process, forensics, International Criminal Court, war crimes, intellectual property law, intellectual property rights protection, crime investigation, Eurojust.

Дата надходження статті: 05.10.2025

Дата прийняття статті: 20.10.2025

Опубліковано: 15.12.2025